

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δίκη για τα κλεμμένα αρχαία

Στα μέσα του περασμένου Νοεμβρίου ξεκίνησε στη Ρώμη η δίκη για την πολυκροιά υπόθεση παράνομης αγοράς κλεμμένων αρχαιοτήτων από μουσεία των ΗΠΑ και άλλων χωρών. Κατηγορούσα αρχή η ιταλική κυβέρνηση και βασικοί κατηγορούμενοι η προσφάτως παραιτηθείσα έφορος του Μουσείου Ζαν Πολ Γκετί Μάριον Τρου και ο έμπορος έργων τέχνης Ρόμπερτ Χεκτ. Η δίκη συγκεντρώνει το διεθνές ενδιαφέρον, καθώς μάλιστα και άλλες χώρες διεκδικούν την επιστροφή αρχαίων από μουσεία του εξωτερικού με φημισμένες συλλογές, όπως το Μητροπολιτικό της Νέας Υόρκης ή το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης. Από το Μουσείο Γκετί διεκδικεί και η Ελλάδα τέσσερα αρχαία αντικείμενα, προσιτά αρχαιοκαπηλίας, μεταξύ των οποίων και ένα χρυσό στεφάνι του 400 π.Χ.

Οι αρχαιότερες του Ιράκ και τα Παγκόσμια Ταμεία για τα Μνημεία

Οι αρχαιολογικοί χώροι στο Ιράκ βρίσκονται εδώ και καιρό στο έλεος των αρχαιοκαπήλων, οι οποίοι τους προκλούν ανεπανόρθωτες καταστροφές στην προσπάθειά τους να βρουν αρχαία που στη συνέχεια θα πουλήσουν σε αγοραστές του εξωτερικού. Τα Παγκόσμια Ταμεία για τα Μνημεία, ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός, έχει συμπεριλάβει το Ιράκ στον κατάλογο που καταρτίζει κάθε χρόνο με μνημεία και τόπους ιστορικής σημασίας σε κίνδυνο. Είναι η πρώτη φορά που περιλαμβάνεται μια ολόκληρη χώρα στον κατάλογο αυτόν, στον οποίο μάλιστα υπάρχει και ένας αρχαιολογικός χώρος της Ελλάδας. Πρόκειται για εκείνη της Ελικής στην Αχαΐα, όπου έχουν εντοπιστεί κατάλοιπα πόλης της κλασικής εποχής.

Επαναπατριsmός χάλκινου αγαλματιδίου κούρου

Τον Ιούλιο του 2005 παραδόθηκε επισήμως ένας εκπροσώπος του ελληνικού Υπουργείου Πολιτισμού ο χάλκινος κούρος που προέρχεται από το Ηράκιο της Σάμου και είχε κλαπεί από το Μουσείο Βαθέος Σάμου, πιθανότατα κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ο βρετανός αρχαιολόγος και πρόεδρος της διεθνούς Ενώσεως Αρχαιολογικών Τζέιμς Ιντ, όταν βεβαίωσε ότι το αγαλματίδιο του θού αι. π.Χ. αποτελεί προϊόν κλοπής, αποφάσισε να το επιστρέψει, αυτοπροσάψως μάλιστα, στην πατρίδα του.

Η σπαρτιάτισσα Ωραία Ελένη

Κατά την ιστορική Μπρίταν Χιούζ η εικόνα που έχουμε σήμερα για την Ωραία Ελένη της Σπάρτης πολύ απέχει από την πραγματική. Στο βιβλίο της, *Η Ελένη της Τρόας, Θεά, Πριγκίπισσα, Εταίρα*, υποστηρίζει ότι η πραγματική της Σπάρτης ήταν μια δυναμική πολεμίστρια, με ευρισμένα κεφάλι, πρόσθετες κοτσίδες και εκτεθειμένα σε κοινή θέα στήθη, ως ένδειξη δύναμης και σεξουαλικότητας.

Ο αρχαιότερος homo sapiens στην Ευρώπη

Τελικά 31.000 έτην περίπου φαίνεται ότι είναι ο Homo Sapiens, ο στά του οποίου είχαν βρεθεί στα τέλη του 19ου αιώνα σε σπήλαιο της Μοραβίας στην Τσεχία. Πρόκειται για τα παλαιότερα μέχρι στιγμής λείψανα αυτού του είδους ανθρωποειδούς σε ευρωπαϊκό έδαφος. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξαν μετά τις σχετικές αναλύσεις αι επιστήμονες, που ευελπιστούν μάλιστα το συγκεκριμένο εύρημα να συμβάλει στην επίλυση του μυστηρίου σχετικά με την εξάφηση του ανθρώπου του Νεάντερταλ, τον οποίο πολλοί υποστηρίζουν ότι εκτόπισε ο Homo Sapiens.

Γιγάντια απολιθωμένα κορμιά στο Λέσβο

Ηλικίας 20 εκατομμυρίων ετών είναι παλιό από τους κορμούς των κωνοφόρων δέντρων που αποκαλύφθηκαν σε πρόσφατες σχετικά

ερευνες που διεξάγονται στο μοναδικό σε παγκόσμια κλίμακα Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου. Εντυπωσιακός είναι ένας απολιθωμένος κορμός που αποκαλύφθηκε στη θέση Σκάνιας (συνολικού μήκους 7,55 μ. και περιμέτρου 3 μ.), αλλά και ο κορμός στην τοποθεσία Λάφη, ο οποίος μάλιστα εμφανίζει στρέβλωση –προφανώς από την κήλη του πρωστατικού υλικού που προκαλάσε την απολίθωση του δάσους–, ενώ το ριζικό του σύστημα σώζεται σε πλήρη ανάπτυξη.

Χαυλιόδοντες μήκους 4,50 μ.

Για την ακρίβεια 4,39 μ. μήκους έχουν οι χαυλιόδοντες του απολιθωμένου μαστόδοντος της συναμπαθίας των προβοσκιδωτών που έζησε στα Γρεβένα 3 εκατομμύρια χρόνια πριν. Την ίδια εποχή υπήρχαν εκεί και άλλα είδη ζώων (ρινόκεροι, γαζέλες, ιππάρια, ελαφοειδή κ.λπ.), πολλά μάλιστα από τα οποία παρουσιάζαν και συμπτώματα γιγαντισμού, λόγω προφανώς των περιβαλλοντικών και κλιματικών συνθηκών που επικρατούσαν. Το Τμήμα Γεωλογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που διενεργεί ανασκαφές στην περιοχή, αποκάλυψε πλήθος από απολιθώματα των ζώων αυτών, σε μια περιοχή που εκείνη την εποχή κάλυπταν πυκνά δάση, πεδιάδες και λίμνες.

Θησαυρός αργυρών νομισμάτων στην Αρχαία Αγορά

Βρέθηκε τον περασμένο Ιούλιο, κατά τη διάρκεια της συστηματικής ανασκαφής που διενεργεί η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών κάθε χρόνο στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας, Συλλογικό ο θησαυρός ζυγίζει 5,50 κ. και ήταν τοποθετημένο στο Στρατηγείο, πιθανότατα μέσα σε σάκο από δέρμα ή ύφασμα, ίχνη του οποίου δεν σωθήκαν δυστυχώς. Όλα τα νομίσματα, σε πολύ καλά κατάσταση διατήρησης, είναι αργυρά, χρονολογούνται στα κλασικά χρόνια (5ος-4ος αι. π.Χ.), φέρουν την Παλλάδα Αθηνά στη μία όψη και τη γλαυκία στην άλλη, και σίγουρα αποτελούν σημαντικό εύρημα, καθώς δεν έχει η πρώτη φορά που εντοπίζεται στο παλιτικό και διοικητικό κέντρο της αρχαίας Αθήνας ένας τόσο μεγάλος αριθμός αργυρών νομισμάτων.

Ανασκαφές Δεσποτικής

Πολλά και σημαντικά αι καρπία της φετινής ανασκαφικής έρευνας στη βραχονησίδα στα δυτικά της Αντιπάρου, του Δεσποτικού. Εκεί έχει εντοπιστεί λαμπρό ιερό του Απόλλωνα, του οποίου οι κτηριακές εγκαταστάσεις και τα ανθήματα υπέστησαν σοβαρή καταστροφή ήδη από τα αρχαία χρόνια. Ανάμεσα στα ευρήματα κατατάσσονται μια εξαιρετικής τέχνης κεφαλή αρχαϊκού κούρου αλλά και το κάτω τμήμα του κορμού δύο ακόμα κούρων, που είχαν μάλιστα χρησιμοποιηθεί ως οικοδομικό υλικό στην αρχαιότητα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αποκαλυμμένη ορθογώνια δωμάτιο, του οποίου η χρήση παραμένει ωστόσο αδιευκρίνιστη, καθώς δεν έχει βρεθεί παράλληλό του, τουλάχιστον έως σήμερα. Οστόσο, ένας μαρμαρίνος λουτήρας και τρεις πώρινες κυκλικές κατασκευές με οπή στο κέντρο –ευρήματα που εντοπίστηκαν στο εσωτερικό του– έχουν οδηγήσει τον ανασκαφέα στην υπόθεση ότι «το δωμάτιο αυτό είναι δυνατόν να ταυτισθεί με αποχωρητήριο ή γενικότερα με δωμάτιο εξαντηισμού του σώματος πριν την είσοδο των προσκυνητών στον ιερό χώρο».

Τα νέα ευρήματα των Αντικυθήρων

Μεγάλο αριθμό ποικίλων όπλων (αιχμές από βέλη και δόρατα, διάφορα είδη σφενδοκόλων, βλήματα από καταπέλτες) έφεραν στο φως πρόσφατες έρευνες στην Αγία. Πρόκειται για σχημαμένα πόλη των Αντικυθήρων, η οποία αποτέλεσε κατά την αρχαιότητα άντρο πειρατών –όπως άλλωστε μαρτυρούν και δύο επιγραφές από τη Ρόδο που αναφέρονται σε εκπατριές κατά των ληστών της εν λόγω πόλης–, και καταστράφηκε το 67 π.Χ. Στο λιμάνι της, στον ορισμό του Επρωτάμιου, αποκαλύφθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα καιγάλα του Απόλλωνα με αμειψαντική επιγραφή, γεγονός που οδήγησε τους ερευνητές στο συμπέρασμα ότι υπήρχε στο νησί ιερό του θεού.

Τα αγάλματα της Γόρτυνας

Σημαντικό αι καρπία της φετινής ανασκαφικής περιόδου στη Γόρτυνα της Κρήτης, σοβαρή όμως και η καταστροφή που προκλήθη

κε, πιθανώς από ανθρώπινο λάθος, σε ένα από τα ευρήματα. Στο ρωμαϊκό θέατρο της αρχαίας πόλης βρέθηκαν κατά τις ανασκαφές της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής δύο εξαιρετικής τέχνης μαρμάρινα αγάλματα του 2ου αι. μ.Χ., τα οποία απεικονίζουν τις θεές Ηρα και Αθηνά. Αν και σωζόνταν σχεδόν ακέραια, εκείνο της θεάς Αθηνάς υπέστη σοβαρές ζημιές κατά τη μεταφορά του για προσωρινή φύλαξη στις αποθήκες του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου.

Όχι στις θεατρικές παραστάσεις στο αρχαίο θέατρο Δωδώνης

Ευτυχώς, αυτή ήταν τελικά η απόφαση στην οποία κατέληξε το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, μην ενδίδοντας στις πιέσεις του δήμου Δωδωνής για παραχώρηση του θεάτρου για παραστάσεις αρχαίου δράματος. Από την πλευρά μας ευχόμαστε αυτή η πολύ θετική εξέλιξη να έχει και συνέχεια, με την ολοκλήρωση των υπό εξέλιξη έργων συντήρησης του συγκεκριμένου μνημείου. Ελπίζουμε επίσης η ανασύνταξη του καταλόγου των παραχωρούμενων μνημείων για παραστάσεις και λοιπές εκδηλώσεις που αποφασίστηκε πριν από μερικούς μήνες από το Υπουργείο Πολιτισμού, να έχει ως κεντρικό άξονα την προστασία τους και όχι τις επιθυμίες των δημοτικών αρχών, οι οποίες από άλλους παράγοντες υπαγορεύονται συνήθως και όχι τόσο από την ανάγκη προστασίας των μνημείων.

Εκδηλώσεις στη Βιβλιοθήκη του Αδριανού

Με στόχο την ενίσχυση των σπουδών της Ένωσης Φίλων Ακροπόλεως, πραγματοποιήθηκε η παράσταση «Ιλιάδες»-βασισμένη στις «Τρωάδες» του Ευριπίδη-από το θέατρο «ΟΨ» στη Βιβλιοθήκη του Αδριανού στις 29 Σεπτεμβρίου 2005. Πρόκειται για τη δεύτερη στην σειρά εκδήλωση για την οποία χρησιμοποιήθηκε ο αρχαιολογικός χώρος της Βιβλιοθήκης του Αδριανού.

Αυτοφία στο Πικέριμ

Προκειμένου να οριστούν ζώνες προστασίας στην περίφημη «Ακρόπολη της Παισιονολογίας» στο Πικέριμ, επιτροπή μελών του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου διενεργήσε αυτοφία στην περιοχή, που εδώ και καιρό καταστρέφεται από τα μπάζα και τα σκουπίδια.

Η αναστήλωση του ναού του Διός στη Νεμέα

Όπως αναφέρεται στη συνοπτική έκθεση προόδου του έργου (περίοδος: Οκτώβριος 2004-Σεπτέμβριος 2005), τον Μάρτιο του 2004 εγκρίθηκε η μελέτη αναστήλωσης τεσσάρων ακόμα κτιρίων, έτσι ώστε να ολοκληρωθεί η βορειοανατολική γωνία του ναού, διευκολύνοντας έτσι την κατανοήση του μνημείου από τον επισκέπτη. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα αναστήλωσης του ναού υποστηρίζεται από το σωματείο «Οφελής-Ο φίλος της Νεμέας», το οποίο έχει αναλάβει και την αναζήτηση χορηγών για τη χρηματοδότηση του έργου. Το μεγαλύτερο μάλιστα μέρος των μέχρι τώρα χορηγών προέρχεται από τον ελληνικό ιδιωτικό τομέα.

Περί στεγάστρων...

Και ενώ τμήμα του υπερούχρονου, υπό κατασκευή στεγάστρου του προϊστορικού οικισμού του Ακριωτήριου στη Σαντορίνη κτέρπευσε ατυχώς στις αρχές του φθινοπώρου που πέρασε, στα μέσα περίπου του καλοκαιριού εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο η κατασκευή δύο νέων στεγάστρων με μορφή βεντάλιας, τα οποία πρόκειται να αντικαταστήσουν τα παλαιότερα αρχαιολογικού χώρου της Φαιστού. Δεδιομένου ότι τα ανάκτορα της Φαιστού είναι κτισμένα σε διαφορετικά καλωμένα επίπεδα, το ύψος των στεγάστρων θα κυμαίνεται από 1,5 ως 8,5μ., ενώ τα υποστυλιώματα του μεγαλύτερου τους φορέα σχεδιάζεται να τοποθετηθούν εκτός του αρχαιολογικού χώρου.

Παλιχώρα Αίγινας

Στις 22 Οκτωβρίου 2005 πραγματοποιήθηκε ο πανηγυρικός αγιασμός, τα «Θυρανοίξια», στο ναό της Αγίας Κυριακής στην Παλιχώρα Αίγινας, καθώς αποπερατώθηκαν οι εργασίες αποκατάστα-

σής του. Το έργο πραγματοποιήθηκε χάρη στη δωρεά του Ιδρύματος «Σταύρος Σ. Νιάρχος» και την οικονομική υποστήριξη της Ελληνικής Εταιρείας και της Παναγιωτικής Επιτροπής για τη Διάσωση της Παλιχώρας, ενώ την εποπτεία του είχαν η 1η και η 2η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ελληνικής Εταιρείας καταβάλλει προσπάθειες, ώστε σταδιακά να συντηρηθεί και να αναδειχθεί το μνημειακό σύνολο της μεσαιωνικής αυτής πρωτεύουσας του νησιού, του λεγόμενου Μικρού Μυστρά, όπου σήμερα σώζονται περίπου 35 ναοί.

Εκπτώσεις στην ανάπλαση του Ελαιώνα

Στα χάρτη μόνο φαίνεται ότι θα μείνει τελικά το Πάρκο του Ελαιώνα της Αθήνας, που χωροθετήθηκε με προεδρικό διάταγμα του 1996, σύμφωνα μάλιστα με το οποίο προβλεπόταν χώρα πρασίνου στο μεγαλύτερο μέρος του. Τα κωνίδια που εγκρίθηκαν από το Υπουργείο Οικονομικών δεν επαρκούν παρά μόνο για τα βασικά έργα υποδομής (αποχέτευση, δρόμους κ.λπ.) σε μόλις 1.000 από τα 9.000 στρέμματα του Ελαιώνα, συγκεκριμένα στην περιοχή από την Ιερά Οδό μέχρι τη Λεωφόρο Πέτρου Ράλλη.

Ιστορία δίχως τέλος;

Αναρωτιόμαστε πόσες ακόμη φορές πρόκειται να απασχολήσει το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο η υπόθεση του αρχαίου ναού της Αγοράς Αρτέμιδος στην περιοχή του Αρδιήτου. Η ιστορία ξεκινά το 1962, όπου ο Ι. Τραυλός αποκάλυψε τον αναλυματικό τοίχο του ναού, το οποίο βεβαίως δεν σώζονταν αρχιτεκτονικά καταλόγια-καθώς καταδεικνύονταν από τον Χασεκί το 1860 και το υλικό του ενσωματώθηκε στο τοίχος των Αθηνών-, σωζόταν ωστόσο η πλήρης αποτύπωση του μνημείου σε στρατιωτικό σχέδιο της εποχής του Μοροζίνι και το σημείο βεβαίως σπουδαίο τοπίο. Το περασμένο καλοκαίρι η υπόθεση εξετάστηκε για πολλοστή φορά από το ΚΑΣ, καθώς τα χρόνια περνούν, το οικόπεδο δεν απαλιτρώνεται και υπάρχουν ερασιώδη κτίρια στο εν λόγω οικοδομικό τετράγωνο, για τα οποία η Πολυεδρία έχει ήδη εκδώσει άδεια κατασκευής. Η δόσηση της αρμόδιας Γ' Εφορείας Αρχαιοτήτων πρότεινε την κατεδάφιση των κτιρίων και τη διενέργεια ανασκαφής, το ΚΑΣ αποφάσισε να πραγματοποιήσει σύσταση αυτοφία και η πολιτική ηγεσία τάχθηκε υπέρ της επίλυσης του ζητήματος. Είμεθα ή άλλο μπορούμε να κάνουμε παρά να ευχόμαστε να είναι δικιά, άμεση και οριστική, και να έχει βέβαια ως κεντρικό άξονα την προστασία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς!

Όλο και περισσότερες οι οικοδομές στην Ύδρα

Η συνεχής αύξηση των αιτήσεων για την ανέγερση κατοικιών αλλά και ενοδοχείων στο νησί έχει δικαίως ανησυχήσει τις υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού. Η αρμόδια μάλιστα Εφορεία Αρχαιοτήτων προτείνει τη νομοθετική κατοχύρωση του ιστορικού και φυσικού τοπίου της Ύδρας, μέσω της σύνταξης Ειδικού Νομοθετικού Πλαισίου και χωροταξική σχεδίασμού.

Σώθηκε αρχαίο λατομείο

Πρόκειται για το λατομείο που βρίσκεται στην περιοχή Λάγια της Μάνης, από το οποίο προήλθε το κόκκινο μάρμαρο (ερυθρόν ταινιάρητς λίθος ή rosso antico) που χρησιμοποιήθηκε στην κατασκευή της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη. Ευτυχώς λοιπόν, σε συνεννόηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου σχετικά με αίτηση εταιρείας για επανοχρησιμοποίηση του, η απόφαση ήταν τελικά αρνητική, με βασικά επιχειρήματα ότι το εν λόγω λατομείο θεωρείται αρχαίο μνημείο και βρίσκεται εντός κτηριμμένου αρχαιολογικού χώρου, καθώς επίσης και ότι το κόκκινο αυτό μάρμαρο είναι εξαιρετικά σπάνιο. Έτσι, αν στο μέλλον πρέπει να αναστηθεί κάποιον μνημείο στο οποίο έχει χρησιμοποιηθεί, όπως η Αγία Σοφία ή η Βουλή των Λόρδων, καλό είναι να υπάρχει δυνατότητα κατασκευής του -σε περιορισμένες βέβαια ποσότητες- ώστε να μην εξαφανιστεί- από το λατομείο, για παράδειγμα, της Μάνης.

Η γέφυρα Ντε Μποσέ στην Κεφαλονιά

Κατασκευάστηκε την περίοδο της Αγγλοκρατίας (1813-1831), προκειμένου να συνδέσει το Αργοστόλι με την απέναντι ακτή, και το

1970 κηρύχθηκε ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Ωστόσο, κάποιες επεμβάσεις που είχαν ήδη πραγματοποιηθεί στη γέφυρα κατά τη διάρκεια των ετών 1960-1969 αποτέλεσαν βασικό αίτιο για την αλλοίωση της μορφολογίας της αλλά και τα πολλά δομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα. Το 2001 αποφασίστηκε η πεζοδρομίστη της, αλλά δυστυχώς μόνο στα λόγια. Η υπόθεση επανήλθε πριν από λίγο καιρό στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο αλλά οι εκπτώσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Κεφαλληνίας ζήτησαν αναβολή της εξέτασης της υπόθεσης. Εν τα μεταξύ βέβαια, όλοι συμφωνούν ότι η γέφυρα κινδυνεύει...

Κατεδαφίστηκε ένα ακόμη μνημείο της Βιομηχανικής μας κληρονομιάς

Τελικά εφαρμόστηκε η απόφαση του 2003 του Υπουργείου Πολιτισμού για κατεδάφιση του βιομηχανικού συγκροτήματος της Ανατολικής Ταπητοποίησης στη Νέα Ιωνία. Χτισμένο το 1923, συνδέθηκε με το προφυγικό και βιομηχανικό παρελθόν της περιοχής, στην οποία δυστυχώς τα ίχνη της ιστορικής μνήμης κάθε άλλο παρά αφανιστούν σήμερα. Η πρόταση επαναγέρσης του εργοστασίου ως χώρου τεκμηρίωσης και τεχνολογικού μουσείου κληστούφαντοურγίας φαίνεται ότι δεν υπήρξε δελεαστική για τους αρμόδιους φορείς, και έτσι τώρα ο Δήμος Νέας Ιωνίας μπορεί ανενόχλητος να προχωρήσει στην κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης στην έκταση που καταλαμβάνει το εργοστάσιο.

Αποκαταστάθηκε ο ναός του Αγίου Νικολάου στην Τουρκία

Χάρη στη συνεργασία φορέων από την Ελλάδα και την Τουρκία (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Ίδρυμα Ζνάνση, Ίδρυμα Κοτς, Πάγκοσμο Ταμείο Μνημείων-Ίδρυμα Σάμιουελ Κρες, Διοίκηση Αττάλειας) ολοκληρώθηκε η αποκατάσταση του ναού του Αγίου Νικολάου στην περιοχή Μύρα της Τουρκίας. Πρόκειται για τρίκλιτη θαλασσοκάπητη βασιλική, με θεοδοσιανά κινούμενα στο εσωτερικό, η οποία έχει χαρακτηριστεί –μαζί με τον περιβάλλοντα χώρο της– ως αρχαιολογικό μνημείο υψίστης σημασίας. Εμπνευστικές είναι οι τοιχογραφίες που την κοσμούν, με σκηνές από το βίο του Αγίου Νικολάου, αλλά και το δάπεδο με τα πολυχρώμα διακοσμητικά. Ο ναός έπαυσε να λειτουργεί το 1922, ωστόσο το 1983 βρέθηκε άδεια για να επαναλειτοουργηθεί, και έτσι από το 1997 μεγάλους αριθμούς πιστών συρρέει στο ναό την ημέρα της γιορτής του Αγίου που σύμφωνα με την ορθόδοξη παράδοση προστατεύει τους ναυτικούς.

Επιτρέπονται οι καταδύσεις σε νέες θαλάσσιες περιοχές

Ύστερα από έρευνα της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων με το βαθυκόρφο «Θέτις» και σχετική εισηγήσή της, προστέθηκαν νέα σημεία στον κατάλογο με τις θαλάσσιες περιοχές όπου επιτρέπονται οι υποβρυχόμενοι δραστηριότητες αναψυχής. Επιστήμως λοιπόν, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν ελεύθερα να βουτούν στον Άγιο Λουκά Κύθνου, στο Σπαθιά και την Ψηλή Άμια Σερφίου, στη Δίφρα Ευβοίας αλλά και σε θαλάσσια περιοχή στα νότια της Εύβοιας.

Βιβλιοθήκη των Βορείων Χωρών

Με τα εγκαίνια δύο εκθέσεων («Η Συλλογή του Κωνσταντίνου Καβάφη» και «Σπάνια βιβλία στη Βιβλιοθήκη των Βορείων Χωρών», 20.10.2005) και σειρά διαλέξεων, μεταξύ των οποίων και αρκετές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος (21.10.2005), γιορτάστηκε η 10η επέτειος της Βιβλιοθήκης των Βορείων Χωρών στην Αθήνα (Καβαλάς 7, Μακρυγιάννη). Για πληροφορίες, τηλ.: 210-9249210, δικτυακός τόπος: www.norlib.gr.

Δημοτικό Μουσείο Αγίας Νάπας «Θάλασσα»

Εγκαινιάστηκε τον Αύγουστο και λειτουργεί υπό τη διεύθυνση του Ιδρύματος Περίδη, σε συνεργασία με το Ελληνικό Ινστιτούτο Προστασίας Ναυτικής Παράδοσης και το Ίδρυμα Θαλάσσιας Ζωής

Τορνάρη-Περιδη. Θέμα το η θάλασσα και βασικός το στόχος να παρουσιάσει στο κοινό και τους επισκέπτες της Κύπρου το ρόλο και τη σημασία της στην ιστορία της Μεγαλονήσου από την αρχαιότητα έως σήμερα. Κύριο έκθεμα του μουσείου είναι και το περίφημο «Κυρήνια II» – πιστό αντίγραφο του ναυαγίου των κλασικών χρόνων που βρίσκεται σήμερα στο κατόχημένο κάθρο της Κερένιας. Το πλοίο αυτό πραγματοποιήσε διάφορα πειραματικά ταξίδια τη δεκαετία του 1980, εκτέλεσε σε πόλες του εξωτερικού και τώρα πια αποτελεί μόνιμο έκθεμα του Μουσείου «Θάλασσα». Στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων του Μουσείου εγκαινιάστηκε η περιοδική έκθεση του Francesco Allitti di Villafranca για τη γέννηση της υποβρυχίας φωτογραφίας, ενώ στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τα εγκαίνια του Μουσείου πραγματοποιήθηκε και το διεθνές αρχαιολογικό συνέδριο για την αρχαία ναυπηγική «TROPIS 2005» (25-29 Αυγούστου 2005, <http://tropis2005.conferences.org/>).

Τα 20 χρόνια του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης

Το 2006 το Μουσείο θα γιορτάσει 20 χρόνια ζωής και συνεχούς δράσης και δημιουργίας, διοργανώνοντας ποικίλες εκδηλώσεις. Ανάμεσα τους ενδιαφέρον είχε εκείνη του πρώτου δεκαετημέριου του Σπυριδίου. Στις στάσεις των συγκοινωνιακών μέσων της Αθήνας τοποθετήθηκαν τρεις διαφορετικές αφίσες, με έντονα χρώματα και μικρά κείμενα με απλές αναφορές στον κυκλαδικό πολιτισμό. Μια πολύ κλήη προσπάθεια που ως στόχο είχε το ευρύ κοινό και το πώς θα κεντρίσει το ενδιαφέρον του. Μακάρι να κινείται στο ίδιο πνεύμα και οι επόμενες εκδηλώσεις του μουσείου.

Εκπαιδευτικά προγράμματα στο Ναυτικό Μουσείο

Τον περασμένο Σεπτέμβριο ξεκίνησε ο νέος κύκλος εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εναλλαγών του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδας για τη σχολική χρονιά 2005-2006, με τον τίτλο «Προγράμματα Τρίτων». Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στην εκπαιδευτική ομάδα του Μουσείου, στα τηλέφωνα 210-4516264 και 210-4286959.

Οι δραστηριότητες του «Atelier Σπύρου Βασιλείου»

Χάρη στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου Σπύρου Βασιλείου, γίνεται για δεύτερη συνεχή χρονιά στο ναυτικό κοινό η ευκαιρία να παρακολουθήσει την καλλιτεχνική διαδρομή του Σπύρου Βασιλείου και να περιηγηθεί στη νεότερη ελληνική τέχνη. Παράλληλα οργανώνονται και εναλλαγές ενήλικων, σεμινάρια ιστορίας και θεωρίας της τέχνης – σε συνεργασία με το πρόγραμμα απεξάρτησης του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής 18 ΑΝΘ – ενώ παραδίδονται και μαθήματα ζωγραφικής για παιδιά ηλικίας 5-12 ετών. Για πληροφορίες, τηλ.: 210-9231502, e-mail: <research@spyrus.vassilou.org.gr>.

Δώρα για παιδιά στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Στο πωλητήριο του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης μπορεί να βρει κανείς πρωτότυπα δώρα για παιδιά, α) το Έλλοιο κομμάτι «Παιχνίδας στην αρχαία Ελλάδα», με διαφορετικό επεξηγητικό κείμενο αλλά και συνοδευτικό βιβλίο, χειροτεχνίας και αντίγραφα παιχνιδιών της εποχής, β) το «στομάχι», παιχνίδι που σήμερα γνωρίζουμε ως «παρκάρ» αλλά το επινόησε ο Αρχιμήδης, γ) τα «Παιχνίδια της Ελευθούς», προστάξιες των γυναικών κατά τη γέννα στην αρχαιότητα, όπου περιλαμβάνονται κάποια από τα δώρα που χρίζαν στο νεογέννητο, όπως θήλαστρα, αθύρματα (ομοιώματα ζώων), πλατάγες (κουδουνίστρες), σφαιρία (βόλια κ.λπ.), δ) ένα ζωορριφικό αθύρμα (γυροουκάνι-κουδουνίστρα), ε) πουγκί με αστραγάλους.

Κριτήρια αξιολόγησης των δικτυακών τόπων πολιτισμικού περιεχομένου

Το δικτύο συνεργασίας ευρωπαϊκών χωρών MINERVA αναπτύσσεται και συντονίζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο τις δράσεις σε θέματα ψηφιοποίησης τεκμηρίων πολιτισμικού και επιστημονικού περιεχομένου (ψηφιοποίηση, διαχείριση μεταδεδομένων, παροχή πρόσβασης και

διατήρηση ψηφιακού αποθέματος). Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων αυτών, αξιολογήθηκαν τα περιεχόμενα και οι λειτουργίες των δικτυακών τόπων πολιτισμικού περιεχομένου διαφόρων φορέων. Αποτέλεσμα της αξιολόγησης ήταν η ανάπτυξη μεθοδολογίας («good practice»), με τα βασικά κριτήρια σχεδιασμού για την εξασφάλιση της ποιότητας των δικτυακών τόπων πολιτισμικού περιεχομένου. Η υιοθέτηση των κριτηρίων αυτών από τους πολιτισμικούς φορείς που επιθυμούν να σχεδιάσουν τον δικτυακό τους τόπο διευκολύνει την αποτελεσματική διάθεση του περιεχομένου και την ποιότητα της επικοινωνίας με το κοινό. Πληροφορίες και σχετικές δημοσιεύσεις: <<http://www.minerva.europa.org>>, <<http://www.minerva.europa.org/userneeds/qualityprinciples.htm>>.

Κατερίνα Χαρατζοπούλου

Ηλεκτρονικό πωλητήριο του ΟΠΕΠ στο Διαδίκτυο

Με σκοπό την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού στην Ελλάδα και το εξωτερικό αλλά και την αύξηση των εσόδων του, ο Οργανισμός Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού (ΟΠΕΠ), εκτός από την αναδιοργάνωση των πωλητηρίων σε αρχαιολογικού χώρους και μουσεία, εγκαινίασε πρόσφατα και έναν δικτυακό τόπο για την παρουσίαση και την ηλεκτρονική πώληση των προϊόντων του: αντιγράφα διαστημικών έργων από τις συλλογές ελληνικών κρατικών μουσείων, βιβλία, μουσικά όργανα και ηλεκτρονικές εκδόσεις, είδη γραφείου, χαρτικά, είδη σπιτιού, αξεσουάρ, παιχνίδια και διακοσμητικά (<http://www.muse.umshop.gr/>).

K.X.

Βιβλιοθήκες της Ευρώπης εναντίον Google Print

Οι εθνικές βιβλιοθήκες πολλών ευρωπαϊκών χωρών υποστηρίζουν τον Jean-Noël Jeanneney, πρόεδρο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας (BNF), ο οποίος εκθέτει συστηματικά (πρόσφατα και στο βιβλίο του *Quand Google défie l'Europe*, εκδ. Mille et une nuits, Παρίσι 2005) τους κινδύνους που ελλοχεύει η ηγεμονία της εταιρείας Google. Η γνώμη από την ομώνυμη μηχανή αναζήτησης αμερικανική εταιρεία έχει δρομολογήσει πρόγραμμα ψηφιοποίησης και διάθεσης στο διαδίκτυο μέσα στα επόμενα έξι χρόνια του συνόλου ή τμημάτων δεκαπέντε εκατομμυρίων βιβλίων. Η εταιρεία Google έχει ήδη εξασφαλίσει τη συνεργασία σημαντικών αμερικανικών και βρετανικών πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών και εκδότων (μικρή γεύση της νέας υπηρεσίας Google Print στη διεύθυνση <http://print.google.com/googlegoogle/about.html>). Η έντονη αντίδραση ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών οδήγησε στη συμφωνία για την ανάπτυξη μιας ανάλογης ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης, που θα ανταγωνιστεί επέδωξη την ψηφιακή βιβλιοθήκη Google Print. Οι προτάσεις για μια ευρωπαϊκή στρατηγική διάθεσης της γραπτής και οπτικοακουστικής ευρωπαϊκής κληρονομιάς στον παγκόσμιο ιστό εντάχθηκαν στην πρωτοβουλία «2010 Digital Libraries». Η δημοσίευση των προτάσεων αυτών επιτρέπει σε κάθε ενδιαφερόμενο από το χώρο της πολιτισμικής κληρονομιάς να υποβάλει σχόλια και παρατηρήσεις έως τις 20 Ιανουαρίου 2006 (http://europa.eu.int/information_society/activities/digital_libraries/index_en.htm, βλ. επίσης Κ.Γ. Δάλλας, «Δημόσια διαβούλευση i2010: η στρατηγική της ΕΕ για την ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη», Εντοπία, http://www.entopia.org/entopia/site/Ho_mel_section). Όμως, αξίζει να σημειωθεί ότι έντονη δυσάρεσκεια για τα σχέδια της εταιρείας Google έχει εκφραστεί και στον βορειοαμερικανικό χώρο. Αν στην Ευρώπη το σχέδιο της Google προκαλεί αντιδράσεις, διότι εκλαμβάνεται ως έκφραση του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, η Αμερικανική Ένωση Πανεπιστημιακών Εκδόσεων (Association of American University Presses, AAUP) θεωρεί ότι προσβάλλει συστηματικά και σε πολύ μεγάλο βαθμό τα πνευματικά δικαιώματα των βιβλίων. Οι υπάλληλοι της εταιρείας Google κρατούν χαμηλούς τόνους, αρνούνται τις κατηγορίες ότι επιδιώκουν να προβάδουν έναν πολιτισμό σε βάρος των υπολοίπων. Καλούν μάλιστα τους Ευρωπαίους να συνεργαστούν ώστε να γίνει η ψηφιακή αυτή βιβλιοθήκη όσο το δυνατόν πιο πλήρης και, όπως οι υπάλληλοι υπηρεσίας της Google στο διαδίκτυο, ένα παγκόσμιο μέσο για όλους.

K.X.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ένα ρωμαϊκό σερβίτιο στη Νάπολι

Για τις αρχές του νέου έτους έχει προγραμματιστεί ενδιαφέρουσα έκθεση στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Νάπολι, όπου θα παρουσιαστεί ένα ασπένιο ρωμαϊκό σερβίτιο που βρέθηκε το 2000 μέσα σε ένα ψάθιο καλάθι, σε ένα ιαματικό λουτρό κοντά στην Πομπηία. Δεδομένου ότι το σερβίτιο ήταν κλιμαμμένο με ηλιαστική στάχτη, οι αρχαιολόγοι χρησιμοποίησαν ακτίνες Χ προκειμένου να το εντοπίσουν, ενώ χρειάστηκαν πέντε χρόνια για να συντηρηθούν τα 20 σκεύη που το συναποτελούν και κοσμούνται μάλιστα με παραστάσεις που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τη ζωή στην αρχαία Πομπηία.

Ξένα αρχαιολογικά ιδρύματα στην Ελλάδα

Στις 8 Ιανουαρίου 2006 κλείνει τις πύλες της στο κοινό η έκθεση που πραγματοποιείται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, με τίτλο «Ξένα αρχαιολογικά ιδρύματα στην Ελλάδα – 160 χρόνια συνεργασίας για τον πολιτισμό μας». Για πρώτη φορά παρουσιάζεται το έργο ενδομνηστικών σχέδων πάντα των 17 ξένων αρχαιολογικών ιδρυμάτων, που έχουν συμβάλει αποφασιστικά στην αποκάλυψη και προβολή του πολιτισμικού πλούτου της χώρας μας. Ανάμεσα στα εκθέματα ξεχωρίζουν το μαρμάρινο άγαλμα της Ρώμης ως ενθρόνηση γυναικείας μορφής με στέμμα τα τείχη της Αιώνιας Πόλης, που αποτελεί πρόσφατο εύρημα, καθώς και η ταφή ενός κατακόκο από τη Μυτιλήνη που βρέθηκε καρφωμένος στη μέση.

Κι ενώ, λοιπόν, στήματα πραγματοποιούνται στην ελληνική επικράτεια συνολικά 90 ανασκαφές και έρευνες από τις ξένες αρχαιολογικές σχολές και ιδρύματα – αποδίδοντας πολυτιμους καρπούς όπως κατάδεμα και μόνες της έκθεσης αυτής – αξίζει να σημειώσουμε ότι δεν υπάρχει επισήμως καμία μόνιμη ελληνική εκπροσώπηση ούτε και στις γειτονικές μας χώρες. Ελπίζουμε οι εξελληνιστές του Υπουργείου Πολιτισμού για την έδραση ελληνικών αρχαιολογικών ινστιτούτων στη Ρώμη, την Αλεξάνδρεια, την Οδησό, τη Ρουμανία και τη Γεωργία να πραγματοποιηθούν σύντομα!

Η Αθήνα τον 20ό αιώνα

«Η Αθήνα τον 20ό αιώνα, 1901-2000. Οι μεγάλες αλλαγές» είναι ο τίτλος της πραγματικά ενδιαφέρουσας έκθεσης που πραγματοποιείται στην Τεχνόπολι στο Γκόυ – παράλληλα με ποικίλα αφιερώματα και εκδηλώσεις -, και θα παραμείνει ανοιχτή έως το τέλος Ιανουαρίου 2006. Μέσα από εκατοντάδες φωτομνημεία, σπάνια και αδημοσίευτα πολλές φορές, ζυγανεύει η πρόσφατη ιστορία της πόλης, προσφέροντας εικόνες άγνωστες στους νεότερους και ανακινώντας μνήμες στους μεγαλύτερους σε ηλικία επισκέπτες. Εξαιρε-

τικές φωτογραφίες, πρωτοσέλιδα εφημερίδων, συσκευές παλιών ραδιοφώνων, θεατρικά κοστούμια, χειρόγραφα δίσημων προσωπικοτήτων, κινηματογραφικές και μουσικές συσκευές του αιώνα που πέρασε κ.λπ., αποκαλύπτονται με τρόπο συναρπαστικό την ιστορία ενός τόπου που άλλαξε δραματικά τα τελευταία άρτα εκατό χρόνια. Οι διοργανωτές (ΕΡΤ, Δήμος Αθηνών, Εμπορική Τράπεζα) φιλοδοξούν να ταξιδέψει η έκθεση και αλλού, ακόμη ίσως και στο εξωτερικό. Το ευχόμαστε γιατί πραγματικά αξίζει!

«Ελαίος Εγκώμιον» στη Λάρισσα

Στη Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισσας-Μουσείο Κατσιόρα έχει μεταφερθεί και λειτουργεί η έκθεση του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών «Ελαίος Εγκώμιον» (11 Οκτωβρίου 2005-30 Ιανουαρίου 2006).

Σπήλαιο Ανδρίτσας

Η έκθεση «Σπήλαιο Ανδρίτσας-Μοιραίο Καταφύγιο», που οργανώθηκε στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο (26.9.2005-15.11.2005), αφηγούνται την πορεία θανάτου μιας ομάδας ανθρώπων που έζησαν στα πρώτα χριστιανικά χρόνια και εγκλωβίστηκαν στο σπήλαιοβάρβαρο της Ανδρίτσας. Τα νομίσματα, τα αγγεία, τα λυχνάρια, πολλά μεταλλικά αντικείμενα και ένας λαπεντύκος σταυρός αποτελούν τα ευρήματα-εκθέματα, σύμφωνα με τα οποία οι 33 αυτοί άνθρωποι έζησαν μετά το 576 μ.Χ και βρήκαν φρικτό θάνατο κλεισμένοι στο σπήλαιο μέσα στην υποχρεωτική απόφαση από τον αυτοεξομολογημένο φωτισμό. Η πρώτη ερευνητική αποκάλυψη στο σπήλαιο, κατά την οποία ήρθαν στο φως τα περισσότερα ευρήματα, πραγματοποιήθηκε από την Εφορεία Παλααιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας Νοτίου Ελλάδος από το Νοέμβριο του 2004 έως τον Ιανουάριο του 2005.

Αργυρίω Μαυροζούμη

Το Κοινωνικό Αρχείο της Φολεγάνδρου

Από τη Media dell'Arte διοργανώθηκε η έκθεση «Ιστορίες: Το Κοινωνικό Αρχείο της Φολεγάνδρου, 1825-1970» στο κτίριο της Ελληνικής Εταιρείας στην οδό Τριπόδων 28 στην Πλάκα (27.9.2005-11.10.2005). Την πλαισίωσαν πικλές εκδηλώσεις, όπως η παρουσίαση του βιβλίου *Ιστορίες: Φολεγάνδρος, η ελάχιστη κλίμακα*, συναυλία με τραγούδια του Άγιου και παράσταση καραγκιόζη με τίτλο «Το στοιχείο της Φολεγάνδρου».

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Η Προφορική Ιστορία στα Μουσεία

Στο Παλιό Βουλευτήριο του Ναυπλίου πραγματοποιήθηκε φέτος η έτησια συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής Εθνογραφικών Μουσείων (ICME), αφορα οργανωμένη από το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Επιτροπής Μουσείων (ICOM) και το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα. Οι εργασίες του συνεδρίου διήρξαν ουσιαστικά από τις 18 έως τις 21 Οκτωβρίου 2005 και πλαισιώθηκαν από ξεναγήσεις και επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία (Μυκήνες, Επίδαυρος, Εθνική Πινακοθήκη-Παράρτημα Ναυπλίου, καθώς και Ολυμπία και Μυστράς το σαββατοκύριακο μετά τη λήξη των εργασιών). Το μόνο μελάνο σημείο του συνεδρίου γίνεται κατά τη γνώμη μας στο ότι δεν υπήρξε δυνατότητα παράλληλης διεργασίας -λόγω έλλειψης σχετικών κονδυλίων- με αποτέλεσμα όλες οι ομιλίες να είναι στα αγγλικά. Το γεγονός αυτό προέταξε αρκετές δυσκολίες κατάληξης στο ακροατήριο, δεδομένου μάλιστα ότι αρκετοί από τους ομιλητές των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι τα αγγλικά αντιμετωπίζουν επίσης πρόβλημα στην εκφορά του λόγου. Ένας λόγος πάντως παραπάνω για τη συγκεκριμένη επισημάνση είναι η αποψη μας ότι, αν τα πράγματα ήταν διαφορετικά και έστω οι ελληνικές ομιλίες μιλούνταν ελληνικά, ίσως θα είχε ενδυναμωθεί να παρακολουθήσει το συνέδριο περισσότερος κόσμος, ακόμη και από τις επισκέπτες η κάτοικοι της πόλης. Καθώς μάλιστα το θέμα του συνεδρίου «Η προφορική ιστορία στα μουσεία – Θεωρία και πράξη» αφορούσε ακριβώς

τη συμβολή των πολιτών στο στήσιμο των μουσείων, νομίζουμε ότι η συμμετοχή τους στο συνέδριο θα μπορούσε να είναι τουλάχιστον χρήσιμη, σε πρώτη φάση απλώς για την ενημέρωσή τους, στη συνέχεια όμως για την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίησή τους προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Μπορεί λοιπόν η προφορική ιστορία –η ομιλούσα ιστορία που μας βοηθά να προσεγγίσουμε το παρελθόν μέσα από τις άμεσες μαρτυρίες των ανθρώπων που το βίωσαν– να δώσει φωνή στα αντικείμενα; Στο ερώτημα αυτό κλήθηκαν να απαντήσουν οι ομιλητές και οι ομιλητές, που κινήθηκαν γύρω από πέντε βασικούς θεματικούς άξονες: α) ενσωμάτωση της προφορικής ιστορίας σε μουσειακές εκθέσεις, β) έρευνες κοινού/ αξιολόγηση της χρήσης της προφορικής ιστορίας και της επίδρασης της στους επισκέπτες των μουσείων, γ) μουσεία, προφορική ιστορία και κοινοτήτες πληροφωρητών, δ) εκπαίδευση και προφορική ιστορία, ε) θέματα δεοντολογίας στη χρήση προφορικών παραδοσεων. Από την παρακολούθησή της πάντως των ομιλιών αδιαμφισβήτητη προέβλεπε όλο και περισσότερο η ανάγκη να δώσουμε ιδιαίτερη σημασία στη χρήση της προφορικής ιστορίας, ως συμπληρωμάτων αφηγήσεων για συγκεκριμένα αντικείμενα ή και ως αυτόνομης εκθεσιακής ενότητας. Οι λόγοι πολλοί, ένας όμως ο σημαντικότερος: η χρήση της προφορικής ιστορίας είναι ένα σπουδαίο εργαλείο για την ενδύναμωση της συμμετοχής της κοινωνίας στο μουσειακό έργο, συμπλόκοντας παράλληλα σε μια ουσιαστικότερη κατανοήση της θέσης των μουσειακών αντικειμένων στο κοινωνικό και ιστορικό γίγνεσθαι.

Ανάμεσα στα πολύ ενδιαφέροντα στο συνολικό τους ομιλίες ξεχωρίζουν εκείνη της Φυτενίτης Λέσκα και του Μάρκου Σαντορινίου, σχετικά με ένα μουσειο τοπικής ιστορίας της Κρήτης που θα ανοίξει τις θύρες του στο κοινό τους επίσημους μήνες και θα περιλαμβάνει και άλλες εκθέσεις (marginal exhibitions), για παράδειγμα σχετικές με γεγονότα της προσωπικής ζωής των ανθρώπων ενός τόπου, τα οποία όμως πολλές φορές μπορεί να συνδεθούν και με την ευρύτερη ιστορία. Η πρώτη τέτοια έκθεση που φιλοξένη το μουσείο αναφέρεται σε ένα γάμο στην περιοχή, ο οποίος δεν ολοκληρώθηκε λόγω του Εμφυλίου Πολέμου. Στόχος εκθέσεων σαν αυτήν –διοργανωμένων παράλληλα με εκθέσεις γενικότερης φύσης– είναι να τονίσουν προσωπικές πτυχές της ζωής των ανθρώπων, ώστε εκτός από τους επισκέπτες να ενδιαφερθούν και οι ντόπιοι που βιώνονται. Το θέμα της ομιλίας της Κλειούς Γκουγκουλής, στη συνέχεια, είχε ως βασικό άξονα τα παιχνίδια, συχνά αντικείμενα εκθέσει στα ίδια μέσα τα στήνα ή ακόμα και «δανεισμού» από μια οικογένεια σε μια άλλη, και τώρα μια και μουσειακά αντικείμενα, έτσι ώστε να διασώζονται και να πουν τη δική τους ιστορία στις επίσημες γενιές για εκείνες που προηγήθηκαν. Ενδιαφέρουν παρουσιάσεις και το θέμα της ομιλίας του Γιώργου Πεχλιβανίδη και του Γιώργου Παπαγεωργίου για μια έκθεση που οργανώθηκε προκειμένου να παρουσιάσει ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές πτυχές της καθημερινής ζωής της οδού Ερμού στη Μυτιλήνη της Λέσβου, που σηματοποιήθηκε στις εμπειρικοί δρόμοι του νησιού, της «καρδιάς» της πόλης. Σε αυτή χρησιμοποιήθηκαν διαδραστικά μέσα (χάρτης, φωτογραφίες), τα οποία συνδύαζαν οπτικό και ακουστικό υλικό, μαρτυρίες των απλών ανθρώπων που έζησαν και εργάστηκαν εκεί. Η Galia Gavish παρουσίασε, από την Ισραήλ, την εθνωπλαϊκή μεταμόρφωση ενός μικρού μουσείου στο Ισραήλ, που αν έμοιαζε αρχικά με αποθήκη αντικειμένων, σήμερα φαντάζει πραγματικά ζετανενημένο, χάρη στις ιστορίες που πήρα να διηγηθούν οι κατά καιρούς επισκέπτες του, τις αναμνήσεις τους από τα αντικείμενα που αυτό φιλοξενούσε. Η Emma Willson αναφέρθηκε στο εκπαιδευτικό χαρακτήρα πρόγραμμά «Their past your future», που εντάσσεται στις επισετακές εκδηλώσεις για τα εχθνά χρόνια από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες και έκθεση, που ταξιδεύει σε δεκάδες σημεία της Μεγάλης Βρετανίας – φιλοξενούνται ακόμη και σε εμπορικά κέντρα, αφού εκεί συνήγαγε πολύς κόσμος, δυνάμει επισκέπτες μουσείων.

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε: α) την ομιλία της Σοφίας Ρωκ-Μελά, για τα πολύ ενδιαφέροντα εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιούνται σε ένα μουσείο που βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα, το Βιοτεχνικό-Βιομηχανικό και Εκπαιδευτικό Μουσείο Λαυρίου, στο οποίο μάλιστα συμμετέχουν αμοιόφω οι συνταξιούχοι μια εργάτες των μεταλλείων, μόνο και μόνο για να έχουν τη χαρά να μοιραστούν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους με τα παιδιά, β) την ομιλία του Wend Wendlandt, επικεφαλής στο Τμήμα Παροδοσιακής Δημιουργίας και Πολιτισμικής Έκφρασης του Παγκόσμιου Οργανώ-

σμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας που εδρεύει στη Γενεύη (WIPO, www.wipo.int/tk/en/foikole), η οποία, παρά το γεγονός ότι πραγματεύεται ένα κατά βάση νομικής φύσης θέμα, κατόρθωσε να κρατήσει αμειωτο το ενδιαφέρον μας. Παρουσιάζοντας τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή του με ζωντανά αλλά και με τρόπο συστηματικό και εμπειροταωμένο, έβλεπε τα ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας που ανακύπτουν ολοένα και περισσότερο, καθώς στην προσπάθεια προστασίας και διάσωσης της πολιτισμικής κληρονομιάς, αρκετές φορές έχουν παρατηρηθεί και φαινόμενα εκμετάλλευσης. Για περισσότερες πληροφορίες και για τα Πρακτικά του συνεδρίου μπορείτε να επισκεπτεστείτε την ιστοσελίδα <http://icme.icom.museum>.

Το Ιερό του Ποσειδώνα στην Καλαρεία

Στο Σοιηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο πραγματοποιήθηκε συνέδριο για την καθημερινή ζωή και το φυσικό περιβάλλον του Ιερού με τίτλο «Daily life and physical environment in the Sanctuary of Poseidon at Kalareia» (4-5 Νοεμβρίου 2005). Βλ. σχετικά, «Αρχαιολογική Νέα», σ. 135.

ΣΤ' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου

Θέμα της φετινής Συνάντησης που οργάνωσε το Πανεπιστήμιο Αθηνών ήταν «Η γοητεία του Βυζαντίου άλλοτε και τώρα». Ένα από τα βασικά συμπεράσματά της ήταν ότι, παρά την αναμφισβήτητη και διαχρονική γοητεία του βυζαντινού πολιτισμού, οι βυζαντινές σπουδές συρρικνώνονται σήμερα ολοένα περισσότερο και οι ειδικοί σε αυτόν τον τομέα επιστήμονες παραμένουν άνεργοι και, συνεπώς, δεν τους δίνεται η δυνατότητα να μελετήσουν και να αναδείξουν όπως πρέπει τις ποικίλες πτυχές του.

Συνάντηση για το Κρητικό Δίκαιο

Οργανώθηκε από το Ινστιτούτο Κρητικού Δικαίου (ηλ.λ.: 28210-55787) στο Μέγαρο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου στο Χανιά (1-2 Οκτωβρίου 2005) και περιέλαβε ομιλίες σχετικές με το κρητικό δίκαιο κατά την αρχαιότητα και τη βυζαντινή περίοδο.

Η τεχνολογία στις βενετοκρατούμενες ελληνικές περιοχές

«Πληροφορίες για την τεχνολογία στις βενετοκρατούμενες ελληνικές περιοχές» ήταν ο πλήρης τίτλος πολύ ενδιαφέρουσας ημερίδας που συνδιοργανώσαν, στις 10 Σεπτεμβρίου 2005, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ποια είναι η ομηρική Ιθάκη;

Ποια είναι η πραγματική Ιθάκη του Οδυσσέα; Αυτό είναι το ερώτημα στο οποίο απάντησαν, εκφράζοντας διαφορετική άποψη από την επικρατούσα για την τοποθεσία, τρεις άγγλοι επιστήμονες, που μελέτησαν επί χρόνια το θέμα. Σε ημερίδα που οργάνωσε στις 19.10.2005 στο ξενοδοχείο Ledra Marriot ο Robert Bittlestone, οικονομολόγος με σπουδές στην αρχαιοελληνική γραμματεία – από κοινού με τον James Diggle, καθηγητή ελληνικών και λατινικών στο Πανεπιστήμιο του Cambridge και τον John Underhill, καθηγητή γεωλογίας στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου-, επιχειρήσαν να τεκμηριώσουν τη βεβαιότητά τους ότι η ομηρική Ιθάκη βρίσκεται στην Κεφαλονιά και όχι στο νησί που ονομάζουμε σήμερα Ιθάκη. Οι τρεις ενδείξεις που επικαλέστηκαν οι τρεις επιστήμονες, βασίζόμενοι σε όσα αναφέρονται στο ομηρικό έπος, είναι οι ακόλουθες: α) η Ιθάκη του Οδυσσέα ανήκε σε ομάδα νησιών, β) βρισκόταν στο δικαίτερο σημείο σε σχέση με αυτά τα νησιά, γ) η μορφολογία του εδάφους του νησιού ήταν χαμηλή. Όχι μόνο οι ομηρικοί στίχοι αλλά και ο Στράβων έπιεσε αρχικά τον Robert

Bittlestone ότι η Ιθάκη βρισκόταν στο δυτικό σημείο της Κεφαλονιάς, αφού ο αρχαίος γεωγράφος κάνει λόγο για την ύπαρξη ισθμού στα δυτικά του νησιού. Με αυτά τα στοιχεία και με τη συνδρομή της Γεωλογίας και του James Underhill, ο οποίος επικαλέστηκε την έντονη τεκτονική δραστηριότητα της περιοχής, οι τρεις βρετανοί επιστήμονες εμφανίστηκαν ενθέρμια και χωρίς επιφυλάξεις για την ανακάλυψή τους, την οποία υποστηρίζουν και σε σχετικό τόμο που εξέδωσε το 2005 το Πανεπιστήμιο του Cambridge και πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα και στα ελληνικά.

A.M.

Η διώρυγα του Ξέρξη

Την ύπαρξη της διώρυγας του Ξέρξη τεκμηριώσε ο γεωλόγος Σταύρος Παπαμαρινόπουλος στην ομιλία στο Πολεμικό Μουσείο, στις 19.10.2005, στο πλαίσιο του 2ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Αρχαία Ελληνική Τεχνολογία. «Η διώρυγα του Ξέρξη: Ιστορικό γεγονός ή μύθος;», διερωτήθηκε ο ομιλητής και, αξιοποιώντας τις μεθοδολογίες έρευνας της επιστήμης του, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι η διώρυγα ήταν χερσόσπορο του Άθω υπέρ της ως ιστορικό γεγονός. Με τη βοήθεια των γεωγράφων και της γεωασκομητικής τοπογραφίας, ο καθηγητής και η ερευνητική ομάδα του έβλεπαν να βρουν τι υπήρχε κάτω από τις βαθύνουσες που παρουσιάζει σήμερα η μορφολογία του εδάφους και έτσι ανακάλυψαν το ίχνος της διώρυγας.

A.M.

Το πέραςμα των Συμπληγάδων

«Το πέραςμα των Συμπληγάδων»-τεχνική αναλυτική προσέγγιση του μύθου» ήταν το θέμα της ομιλίας του Ν. Πετρόβικου στις 19.10.2005 στο 2ο Διεθνές Συνέδριο για την Αρχαία Ελληνική Τεχνολογία. Ο ομιλητής παρουσίασε το πέραςμα από το στενό των Συμπληγάδων ως την πρώτη πειραματική αεροδυναμική προσομοίωση, προβάλλοντας τον εθήρ παραλληλισμό: όπως συμβαίνει σήμερα, πριν περάσει ένα αεροσκάφος στην παραγωγή, ένα ομοίωμα του να υφίσταται τις ίδιες καταπονήσεις με αυτές που δυνάμει θα αντιμετώπιζε το πραγματικό αεροσκάφος, έτσι και το περιετόρι επιπλέονταν αντί δόκιμου, ώστε οι αργοναύτες να μπορούσαν να αντιληφθούν κατά πόσο είναι εφικτό να διέλθουν από το συγκεκριμένο σημείο. Ο ομιλητής εξήγησε τη φυσικομαθηματική εξίσωση που έδινε στην αρχαιότητα στους θαλάσσιους πολεμιστές ασφαλή συμπεράσματα, ώστε να επιλέξουν αν θα περάσουν ή όχι από το επικίνδυνο σημείο.

A.M.

Η σχεδία του Οδυσσέα

Τις πληροφορίες που μας δίνουν τα ομηρικά έπη για την αρχαία ελληνική ναυπηγική παρουσίασε η Δ. Καμαριού σε ομιλία της με τίτλο «Η σχεδία του Οδυσσέα: αναζητώντας την ιστορική πραγματικότητα στο έπος» (2ο Διεθνές Συνέδριο για την Αρχαία Ελληνική Τεχνολογία, 19.10.2005). Η ομιλητριά αναφέρθηκε λεπτομερώς στα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν, όπως έλλο από έλατο, και στην τεχνική με την οποία ο Οδυσσέας κατασκεύασε τη σχεδία του, συγκρίνοντας τις φιλολογικές πηγές και κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένους ομηρικούς στίχους και στα αρχαιολογικά ευρήματα. Έτσι, οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι ο συνδυασμός στοιχείων από τα δεδομένα της αρχαιολογικής σκαπάνης μπορεί να μας βοηθήσει να ανασυνθέσουμε την αρχαία ναυπηγική.

A.M.

BIBLIA

Στη χώρα του φεγγαριού. Βρετανίδες Κρηγιήτριες στην Ελλάδα (1718-1932)

εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2005

Σε μετάφραση Σοφίας Αυγερινού, συγκεντρώνοντας εδώ ημερολόγια, επιστολές, περιηγητικές πραγματείες βρετανίδων που περιηγήθηκαν την Ελλάδα από τον 18ο έως και τις αρχές του 20ού αιώνα,

και δίνουν πολλές φορές στα κείμενά τους μια άλλη όψη της πραγματικότητας, ιδωμένης από τη γυναικεία σκοπιά.

Περιβαλλοντική Αρχαιολογία

Λίλιαν Καραλή

εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2005

Το βιβλίο εισάγει τον αναγνώστη στον επιστημονικό χώρο της περιβαλλοντικής αρχαιολογίας, ένα χώρο που η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών Λίλιαν Καραλή γνωρίζει πολύ καλά, αφού εκείνη «έφερε» το αντικείμενο αυτό στο Πανεπιστήμιο Αθηνών πριν από 20 περίπου χρόνια. Γραμμένο σε ιδιαίτερα κατανοητή γλώσσα, ώστε να διαβάζεται εύκολα και ευχάριστα ακόμα και από τον μη ειδικό, καλύπτει όλα τα επιστημονικά πεδία που απασχολούν έναν σύγχρονο αρχαιολόγο. Περιλαμβάνει βασικές γνώσεις γεωλογίας, μεθόδους χρονολόγησης, βασικά στοιχεία οικολογίας, ανθρωπογεωγραφίας, φυσικής ανθρωπολογίας, αρχαιολογίας, αρχαιολογίας και παλαιοπαθολογίας. Για κάθε κλάδο δίνονται αναλυτικοί επεξηγηματικοί ορισμοί, γίνεται ιστορική αναδρομή, ενώ παρέχεται και η αρχαιολογική μαρτυρία. Ιδιαίτερα σημαντικοί είναι οι εγχρωμοί πίνακες και οι εικόνες με ορυκτά πετρώματα, ζωικά και φυτικά κατάλοιπα και μαλάκια που παρατίθενται στο τέλος του βιβλίου και λειτουργούν ως «εγχρωμη σύλλογη αναφορών». Έτσι ο αναγνώστης μπορεί ευκολότερα να κατανοήσει το περιεχόμενο του βιβλίου και να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα του αντικείμενου. Ιδιαίτερη μινεία πρέπει να γίνει για την εμπειρισταμμένη βιβλιογραφική έρευνα που έχει κάνει η συγγραφέας, καθώς οι βιβλιογραφικές αναφορές –αν και επιλεκτικές– είναι σύγχρονες και καλύπτουν όλους τους θεματικούς τομείς της περιβαλλοντικής αρχαιολογίας. Η Περιβαλλοντική Αρχαιολογία έρχεται να καλύψει ένα βασικό κενό της ελληνικής βιβλιογραφίας. Πρόκειται για το πρώτο βιβλίο περιβαλλοντικής αρχαιολογίας που κυκλοφορεί στην ελληνική γλώσσα και θα αποτελέσει σημαντικό βοήθημα όχι μόνο για τους φοιτητές αλλά και για τους ειδικούς του χώρου. Αποτελεί κατά κάποιο τρόπο τη συνέχεια του Λεξικού Περιβαλλοντικών Όρων που είχε κυκλοφορήσει η καθηγήτρια Λίλιαν Καραλή το 1998 και το οποίο είχε πολύ μεγάλη απήχηση στην επιστημονική κοινότητα, καθώς επρόκειτο για το μοναδικό στο είδος του λεξικό στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία. Δυστυχώς, παρόλη τη φροντισμένη έκδοση του βιβλίου, δεν αποφεύχθηκαν κάποια τυπογραφικά λάθη, τα οποία σίγουρα στην επόμενη, δεύτερη έκδοση θα έχουν διορθωθεί.

Φραγκίσκα Μεγαλούδη

Ο Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων

Robert Flacelière

εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2005

Κυκλοφόρησε η 13η έκδοση του σημαντικού αυτού έργου του διακεκριμένου ελληνιστή (1η έκδοση: 1971, μετάφραση: Γεράσιμος Βανδύρος), που με τη εργασία του συνεισέβαλε στο να γίνει γνωστή στο ευρύ κοινό η ζωή των αρχαίων Ελλήνων.

Ο πόλεμος στην αρχαία Ελλάδα

Γεώργιος Σταϊνχάουερ

εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2005

Η τρίτη έκδοση ενός ενδιαφέροντος βιβλίου, στο οποίο ο συγγραφέας, βασιζόμενος στην πλούσια διεθνή βιβλιογραφία, πραγματεύεται την τεχνική κυρίως πλευρά του πολέμου στην αρχαία Ελλάδα (ο οπλισμός, η στρατηγική, η πολιορκητική και η οχυρωματική τέχνη, ο ναυτικός πόλεμος, η πολεμική οργάνωση της πόλης κ.λπ.).

Τα μετά τον Αλέξανδρο

Σπύρος Συρόπουλος

εκδ. Ιωάνκας, Αθήνα 2005

«Οι φυλοκέντρες δυνάμεις των ελληνιστικών βασιλείων (323-281 π.Χ.) είναι ο υπόλοιπος του νομογραφίας αυτής, που εστιάζει στους λόγους αποσύνθεσης του κράτους του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εικονογράφηση του βιβλίου.

Οι τελευταίοι αιώνες του Βυζαντίου, 1261-1453

Donald Nicol

εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 2005

Σε μετάφραση του Στάθη Κομνηνού η τέταρτη έκδοση ενός εκτενούς, συνθετικού έργου, που καλύπτει το βιβλιογραφικό κενό που υπάρχει για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, όταν η βυζαντινή αυτοκρατορία ήταν πια φθίνουσα δύναμη. Ο συγγραφέας «παρουσιάζει αφηγηματικά όσα έλαβαν χώρα σ' αυτούς τους αιώνες ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει σαφέστερη ιδέα των σταδίων διά των οποίων ο Θεσκόκ της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας έφτασε στο τέλος του».

Images of the mother of God. Perceptions of the Theotokos in Byzantium

επιμ.: Μαρία Βασιλάκη

εκδ. Ashgate, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2005

Το βιβλίο αυτό συγκεντρώνει 27 μελέτες καταξιωμένων επιστημόνων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, αλλά και νεότερων ερευνητών, οι οποίες παρουσιάστηκαν στο Συμπόσιο «Μήτηρ Θεού», που οργανώθηκε για να συνοδεύσει την ομώνυμη έκθεση του Μουσείου Μπενάκη. Ιστορικοί της τέχνης, αρχαιολόγοι, θεολόγοι, φιλόλογοι και ιστορικοί επιχειρούν να φωτίσουν και να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της λατρείας της Θεοτόκου στον βυζαντινό κόσμο.

A.M.

Τσέπι Μαραθώνος. Το πρωτοελλαδικό νεκροταφείο Μαρία Πατελιούδη-Γκόφα

εκδ. Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα 2005

Πρόκειται ουσιαστικά για την περιγραφή και το σχολιασμό της ανασκαφής που διακόπηκε με το θάνατο του ανασκαφέα Στ. Μαραθώνος, με την προσθήκη ωστόσο ελάχιστων επιπλέον τόνων ή σημείων, που ερευνηθούν πρόσφατα με στόχο να διαφωτίσουν τα πρώτα ευρήματά. Σε μια εδαφικά επιμελημένη έκδοση, η συγγραφέας κατορθώνει, μελετώντας με τρόπο υποδειγματικό τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της, να εντοπίσει σε αδρές γραμμές τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας του πρωτοελλαδικού Τσέπι και τη βαθμιαία ανάπτυξη της εποχής. Πολύ ενδιαφέροντα τα συμπεράσματά της, οδηγών τελικά στη διαπίστωση ότι οι κάτοικοι του τόπου αυτού είχαν αναπτύξει έναν νέο και ιδιότυπο πολιτισμό παραθαλάσσιου χαρακτήρα.

Gortina di Creta. Prospettive epigrafiche per lo studio della forma urbana

Giovanni Marginesu

εκδ. Αρχαιολογική Ιταλική Σχολή Αθηνών, Αθήνα 2005

Πρόκειται για τον δεύτερο στη σειρά τόμο της σειράς «Trópores», στον οποίο ο συγγραφέας ανασυνθέτει ουσιαστικά την ιστορία της αρχαίας πόλης της Γόρτυνας στην Κρήτη, μέσω της ενδελεχούς μελέτης των επιγραφικών μαρτυριών του έξι και έξι αιώνα π.Χ., τις οποίες συνδυάζει έξυπνα με τα λίγα, βολημιακά στοιχεία που αντλεί και από τη φιλολογική παράδοση.

Μήλος: μνημεία και μνήμες

συλλογικό έργο

εκδ. Γυμνάσιο Μήλου, Περιβαλλοντική Ομάδα 1999-2000, Μήλος 2003

Αξιόλογη η προσπάθεια των μαθητών της Γ' τάξης του Γυμνασίου Μήλου, που κατά το σχολικό έτος 1999-2000 ανέλαβαν να διερευνήσουν τα ιστορικά και πολιτισμικά δεδομένα, καθώς και τα μνημειακά κατάλοιπα διαφόρων περιόδων της μηλιακής ιστορίας, καταπορεύτη τελικά, δίνοντας αυτό το πραγματικό ενδιαφέρον βιβλίο. Εδώ συγκεντρώνονται «τα βασικά δεδομένα εξέχοντα του μηλιακού περιβάλλοντος –φυσικού και κοινωνικού– στον αιγιακό χώρο και στο ιστορικό χρόνο». Αξίζουν λοιπόν συγχαρητήρια στα παιδιά και στους υπεύθυνους καθηγητές τους (Δ. Παρασκευάπουλος, Σ. Καψάλη, Τ. Καρακασίδης). Ελπίζουμε η προσπάθειά τους να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση!

Muslim places of worship in Cyprus

συλλογικό έργο

εκδ. The Association of Cypriot Archaeologists, Nicosia 2005

Πολύ πλούσια εικονογραφημένο, ένα έντυπο που προσφέρει μια συνοπτική αλλά κατατοπιστική για τον αναγνώστη εικόνα των τζαμιών και άλλων τόπων μουσουλμανικής βιγλίας στην Κύπρο.

Όμηρος, Χίος αιοίδος

Αθηνά Ζαχαρού-Λουτράρη

εκδ. Άλφρα πι, Χίος 2005

Χαρακτηριστικός ο υπότιτλος «Η Χίος διεκδικεί και τιμά τον Όμηρο ανά τους αιώνες», φανερά τον πνεύμα στο οποίο κινείται η εν λόγω μελέτη. Η συγγραφέας κατορθώνει να συγκεντρώσει όλα εκείνα «τα στοιχεία που από την αρχαιότητα έως σήμερα αναφέρονται στους στενούς και ακατάλυτους δεσμούς του Ομήρου με τη Χίο», και να τα παρουσιάσει με τρόπο άριστο στον αναγνώστη. Αξίζει να επισημανθεί η πλούσια και ενδιαφέροντα εικονογράφηση του βιβλίου αλλά και η άμνη επιστημονική τεκμηρίωση.

Η άρνηση του έπους. Όψεις του τρωικού μύθου στην ελληνιστική ποίηση

Εβίνα Σιστάκου

εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004

Η συγγραφέας εξετάζει εδώ τον τρόπο που οι ποιητές της ελληνιστικής περιόδου αντιμετώπισαν τη μεγάλη επική ποίηση της αρχαϊκής εποχής, ενώ παράλληλα με βοήθεια να κατανοήσουμε τις δυνάμεις που έβασαν σε κίνηση το μεγάλο λογοτεχνικό ρεύμα που αντιπροσωπεύει η ελληνιστική ποίηση.

Βιγλιόλιου Αινειάς (βιβλίο Ι)

μετάφραση, σχόλια. Δημησθένης Γεωργιοβασιλής

εκδ. Παοδαμύ, Αθήνα 2005

Πρόκειται για μια νέα έκδοση του σημαντικού αυτού έργου της λατινικής γραμματικής, που διαφέρει ριζικά από την προηγούμενη και περιλαμβάνει εισαγωγή στο έργο του Βιγλιόλιου, ανάλυση της υπόθεσης της Αινειάδας, το στερεότυπο κείμενο, την κατά λέξη μετάφραση αλλά και πλούσιο σχόλιασμό του.

Ακάθιστος ύμνος. Ανθολόγιο της εικονογράφησης του Ανθή Βαλαμακί

εκδ. Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 2005

Στην εκαστική αποτύπωση του Ακάθιστου Ύμνου προχώρησε η εικονογράφος Ανθή Βαλαμακί, με γνώμονα τη θεολογική ερμηνεία των είκοσι τεσσάρων στροφών, «οίκων», του ιδιαίτερου αυτού ύμνου της Ορθόδοξης. Στη σπουδαιότητα της εργασίας επισημαίνει και ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος, ο οποίος στο σημείωμά του που εμπνεύρεται στην έκδοση διαπιστώνει ότι η εκαστική απεικόνιση των «οίκων» είναι αποτέλεσμα εμβριθούς επιστημονικής ενασχόλησης της αγιογράφου και αποδίδει την ορθή θεολογική ερμηνεία τους.

A.M.

Ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης

συλλογικό έργο

επιμ. Anthony Kenny

εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2005

Συγγραφέας του σημαντικού αυτού έργου αναφοράς, που καλύπτει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία, είναι διαπρεπείς καθηγητές, οι οποίοι παρουσιάζουν με τρόπο ελπιπτότα τη διάφορα φιλοσοφικά ρεύματα και τους αντιπροσώπους τους, ξεκινώντας από την αρχαιότητα και φτάνοντας έως τον 20ό αιώνα. Βιβλίο χρήσιμο τόσο για

το ευρύ αναγνωστικό κοινό όσο και για τους ειδικούς, στους οποίους προσφέρει ερεθίσματα για νόημα σκέψη και προβληματισμό. Η μετάφραση ανήκει στη Δέσποινα Ρισσάκη.

Η ελληνική μυθολογία στην κλασική όπερα

Marianne McDonald

εκδ. Περίοικος, Αθήνα 2005

Βασισμένη σε οκτώ συνολικά σημαντικές όπερες, η διεθνώς φήμις καθηγήτρια κλασικών σπουδών εξετάζει εδώ τους τρόπους με τους οποίους η ευρωπαϊκή όπερα έχει διασκευάσει τόσο το αρχαίο ελληνικό και λατινικό έπος όσο και την αρχαία τραγωδία. Τη μετάφραση έχει κάνει η Γιώτα Ποταμιάνου.

Δώδεκα ελληνες αρχιτέκτονες του Μεσοπολέμου

Ελένη Θεοδό-Εμμανουήλ, Εμμανουήλ Μαρμαράς

εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Αθήνα 2005

Στο βιβλίο αυτό εξετάζεται η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής του Μεσοπολέμου στην Ελλάδα, μέσα από τη ζωή και το έργο δώδεκα αρχιτεκτόνων, που συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της. Συγκεκριμένα πρόκειται για τους: Α. Ζάχο, Κ. Κυριακίδη, Κ. Κιτσιρή, Ν. Νικολαΐδη, Δ. Φυτιάδη, Γ. Κοντολεόντη, Ε. Λαζαρίδη, Λ. Μπότη, Ν. Μητσάκη, Κ. Παναγιωτάκο, Π. Καραντινο, Β. Δούρα. Οι συγγραφείς του βιβλίου δίνουν έμφαση στα πρόσωπα και πραγματοποιούν κριτική προσέγγιση στο έργο των αρχιτεκτόνων αυτών, με σκοπό να παρουσιάσουν στο ευρύ κοινό τη σπουδαιότητά τους και κατά συνέπεια να στελέχουν το μέλλον για την αναγκαιότητα να διασωθούν κτίρια των δεκαετιών του '20 και του '30. Αξίζει να σημειωθεί ότι, συν τους άλλους, αυτός ο τόμος καλύπτει σημαντικό κενό της ιστοριογραφίας της ελληνικής αρχιτεκτονικής.

A.M.

Η παραδοσιακή κατοικία της Ικαρίας

Γ. Κόκκινος

εκδ. Εταιρεία Ικαριακών Μελετών, Αθήνα 2005

Στη μνήμη του καθηγητή της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Κωνσταντίνου Παπαϊωάννου κυκλοφόρησε αυτό το πολύ σημαντικό βιβλίο για ένα θέμα σχεδόν άγνωστο. Με συστηματικό τρόπο αναλύονται εδώ κατ' εξοχήν οι οικισμοί μέσα από τις ιδιομορφίες που τους καθόρισαν, να να καταλήξει ο συγγραφέας στο κυρίως θέμα, που είναι η κατοικία της Ικαρίας, μέσα από τους τύπους και τις μορφές, τα ειδικά στοιχεία μορφής και εξοπλισμού του περιβάλλοντος χώρου της, τα υλικά δόμησής της και τον τρόπο κατασκευής, την ανάλυση και ερμηνεία της λειτουργίας του χώρου. Το βιβλίο συμπληρώνεται από την παρουσίαση και άλλων κτιρίων, όπως εκκλησίες, ανεμόμυλοι, λουτρίδια, κυκλάκια κτιρίσματα, φράγτες, δρόμοι και νεφέρια. Το βιβλίο συμπληρώνεται από τις σημειώσεις και τα λεξιλόγια και, τέλος, μια περιλήψη στην αγγλική γλώσσα. Πρέπει να σημειωθεί εδώ κάθε άποψη όριστη εκδοτική εμφάνιση του βιβλίου, με πλούσια εικονογράφηση από φωτογραφίες και σχέδια. Συγχρητηρία λοιπόν στο συγγραφέα καταρχήν και στην Εταιρεία Ικαριακών Μελετών.

Νικόλαος Θ. Χολέβας

Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936

Gunnar Herring

εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2005

Σημαντικό κενό στην ελληνική πολιτική βιβλιογραφία έρχεται να καλύψει η δίτομη έκδοση στα ελληνικά της μελέτης του καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης, σε μετάφραση Θόδωρου Παρασκευόπουλου. Ο συγγραφέας, μετά από μακροχρόνια και εξαντλητική έρευνα, κατέγραψε τη δημιουργία, τη διαδρομή και τους μετασχηματισμούς των ελληνικών πολιτικών κομμάτων από τα χρόνια της Επανάστασης του 1821 έως το 1936. Πέραν της απλής καταγραφής των στοιχείων, ο συγγραφέας προχώρησε στην ανάλυση

των ιδεολογικών θέσεων των κομμάτων, ακόμη και στις προπαγανδιστικές μεθόδους που χρησιμοποιούσαν. Σημαντικό είναι επίσης ότι η ανάληψη δεν περιορίζεται στο στενό κομματικό ή πολιτικό σύστημα, αλλά προεκτείνεται και στην κοινωνική δομή και στο πνευματικό κλίμα της εποχής. Ο συγγραφέας ιστοριογραφεί υπό το πρίσμα της πορείας των πολιτικών κομμάτων της εποχής.

A.M.

Χίλνερ. Οι τελευταίες μέρες, 1945

Hugh Trevor-Roper
εκδ. Ιωλκός, Αθήνα 2005

Πρόκειται για την πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα του βιβλίου «στοχασμό» του Hugh Trevor-Roper –αξιωματικού των Μυστικών Υπηρεσιών της Μεγάλης Βρετανίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μετέπειτα καθηγητή σύγχρονης ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης-, ο οποίος εδώ καταγράφει με τρόπο συναρπαστικό τις τελευταίες ημέρες του Γ' Ράιχ στο Καταφύγιο του Βερολίνου. Η μετάρραση ανήκει στον Στέλιο Χουρμουζιάδη.

Μαθήματα Ιστορίας

Μαρία Ρεπούση
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2004

«Από την Ιστορία στην ιστορική εκπαίδευση» είναι ο υπότιτλος του βιβλίου αυτού, που παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς μέσα από μέρους των μαθημάτων της συγγραφίστριας στην Παιδαγωγική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που παρατίθενται στις σελίδες του, ο αναγνώστης διαπιστώνει ότι η διδασκαλία της Ιστορίας δεν είναι τελικά καθόλου απλή υπόθεση.

Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Εκπαιδευτικά προγράμματα 2005-2006

Ευγενία Δάφνη, Νίκη Δάφνη
εκδ. Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα 2005

Πολύ προσεγμένη και καταπονητική η έκδοση αυτή, δίνει χρήσιμες πληροφορίες για τα εκπαιδευτικά προγράμματα της φετινής περιόδου –τα οποία απευθύνονται σε σχολικές ομάδες και άτομα με αναπηρίες-, για το εκπαιδευτικό δανειστικό υλικό και τα εργαστήρια δημιουργικής απασχόλησης, καθώς και για τις εκδηλώσεις και εκδόσεις του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Για περισσότερες πληροφορίες, τηλ.: 210-3239813 (Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων ΜΕΛΤ).

Το αλφabethάρι του Μουσείου Μπενάκη

Ελένη Γερούλανου
εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα 2005

Μια πολύ προσεγμένη έκδοση, προρισμένη να διαβαστεί από γονιούς και παιδιά μαζί. Στις σελίδες του τα μεγαλύτερα παιδιά θα γνωρίσουν μερικούς από τους θησαυρούς του Μουσείου Μπενάκη, ενώ τα μικρότερα θα έρθουν μέσω αυτών σε μια πρώτη επαφή με τον θαυμάσιο κόσμο του αλφabethάρι. Εάν μάλιστα οι εικόνες και τα σύμβολα κείμενα που τις συνοδεύουν καταφέρουν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον του παιδιού, ώστε να αναζητήσει μόνο του τα αντικείμενα αυτά όταν επισκεφθεί το Μουσείο, τότε θα έχει επιτευχθεί ένας από τους βασικούς στόχους του βιβλίου.

Εικονοστάσια στο ελληνικό τοπίο

Κάρολος Τριβιζάς, Έλλη Δημητρίου
εκδ. Καλέντη, Αθήνα 2005

Ενδιαφέρον λείκωμα, στο οποίο επιχειρείται η εικαστική παράθεση κάποιων από τα νέα εικονοστάσια της ελληνικής υπαίθρου αλλά και των πόλεων. Ενταγμένα τις περισσότερες φορές απόλυτα στο περιβάλλον, εντυπωσιάζουν συχνά τον ξένο περιηγητή, που τα συνδέει στη μνήμη του με τις μοναδικές εικόνες της ελληνικής φύσης.

Testo e Romolo. Le origini di Atene e Roma a confronto

πρακτικά συνεδρίου
επιμ. Emanuele Greco

εκδ. Αρχαιολογική Ιταλική Σχολή Αθηνών, Αθήνα 2005

Με τον τόμο αυτόν των Πρακτικών του ομότιτλου συνεδρίου (30 Ιουλίου-1 Ιουλίου 2003) εγκαινιάζεται μια νέα σειρά μελετών της Αρχαιολογικής Ιταλικής Σχολής Αθηνών με την ονομασία «Τιρόδες», στην οποία θα περιλαμβάνονται τα αποτελέσματα συνεδρίων, σεμιναρίων, συζητήσεων στογγυλλής τρέπεζης αλλά και πρωτότυπες μονογραφίες, αρχαιολογικού, ιστορικού και ανθρωπολογικού συνθέτου χαρακτήρα.

Ariadne's threads

πρακτικά συνεδρίου

επιμ. Anna Lucia d'Agata, Jennifer Moody, Erin Williams
εκδ. Αρχαιολογική Ιταλική Σχολή Αθηνών, Αθήνα 2005

Τα πρακτικά του Διεθνούς Εργαστηρίου που οργανώθηκε στην Αρχαιολογική Ιταλική Σχολή Αθηνών στις 5-6 Απριλίου 2003, με θέμα τις επαφές μεταξύ Κρήτης και ηπειρωτικής Ελλάδας κατά την υστερομινωική ΙΙΙ περίοδο (ΥΜΙΙΑ2-ΥΜΙΙΙ). Ο τόμος είναι ο τρίτος της σειράς «Τιρόδες» που εκδίδεται από τη Αρχαιολογική Ιταλική Σχολή Αθηνών.

L'Archéologue

περιοδική έκδοση

τεύχος 80 (Οκτώβριος-Νοέμβριος 2005)

Ένα ενδιαφέρον αφιέρωμα στα ρωμαϊκά πορτρέτα που φυλάσσονται στο Μουσείο της Τουλούζης αποτελεί τον κορμό του τεύχους αυτού. Πολύ καταπονητικό το άρθρο «Etudier les portraits romains», σχετικά με τους τρόπους ταύτισης και χρονολόγησης των ρωμαϊκών πορτρέτων, καθώς και αποδοσης τους στο ανάλογο καλλιτεχνικό εργαστήριο.

Ο Μέντωρ

περιοδική έκδοση

τεύχη 74-75 (Απρίλιος-Ιούνιος 2005)

Πολύ ενδιαφέροντα είναι στην πλειονότητά τους τα άρθρα αυτού του χρονογραφικού και ιστοριογραφικού δελτίου της Εν Αθηνών Αρχαιολογικής Εταιρείας. Στις σελίδες του παρουσιάζονται, από τον γενικό γραμματέα της Εταιρείας Β. Πετράκο, ποικίλα στοιχεία γύρω από το ταφικό μνημείο του Γεωργίου Καραϊσκάκη (1780-1827) στο Νέο Φάληρο, το πρώτο ουσιαστικό δημόσιο σήμα στη Νέα Ελλάδα. Στον ίδιο ανήκει και άρθρο με θέμα την ιστορία της Ψυττάλειας, κατεστραμμένης πια δυστυχώς στο μεγαλύτερο μέρος της από τα εργαστήρια βιολογικού καθαρισμού, τα οποία φαίνεται μάλιστα ότι πάλι σύντομα δεν θα μπορούν καν να υπηρετούν το σκοπό για τον οποίο κατασκευάστηκαν, καθώς τέτοιου είδους έργα χρειάζονται επέκταση, πράγμα αδύνατο στην περίπτωση ενός νησιού. Τέλος, την προσοχή του αναγνώστη τραβάει και το άρθρο του Γ. Σακελλαράκη «Η αρχαιολογία των Furtwängler».

Ανθέμιον

περιοδική έκδοση

τεύχος 13 (Σεπτέμβριος 2005)

Το έργο της Εφορείας Ακροπόλεως κατά το 2004 (Α. Χωρέμη-Σπετσιέρη) καθώς και οι νέες έρευνες κατά τις στερεωτικές εργασίες στη Στοά του Εμμένου Β' (Μ. Λεφαντίνα, Μ. Μπριάντα-Πρωτοπαπαδάκη) είναι δύο από τα βασικά θέματα που αναπτύσσονται στο εν λόγω τεύχος του Ενήμερωτικού Δελτίου της Ενσωσεως Φίλων Ακροπόλεως.

Ενημερωτικές ειδήσεις από την αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης

περιοδική έκδοση
τεύχος 5 (Ιούλιος 2005)

Εκτός από την παρουσίαση των αναστηλωτικών έργων στην Ακρόπολη κατά το 2004 (Χ. Μπούρας), ειδική μνεία γίνεται εδώ στο σημαντικό, διεθνώς αναγνωρισμένο ερευνητικό έργο του Θεόδωρου Σκουκίδη (1925-2005), ομότιμου καθηγητή του ΕΜΠ και μέλους της Επιτροπής Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης. Ανάμεσα στα ενδιαφέροντα άρθρα του περιοδικού, ξεχωρίζουν εκείνο που αναφέρεται στην κατασκευή και λειτουργία του ανελκυστήρα που εξασφαλίζει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στον Ιερό Βράχο (Στ. Οικονομόπουλος).

Τα Ιστορικά

περιοδική έκδοση
τεύχος 41 (Ιανουάριος-Ιούνιος 2004)

Το τεύχος αυτό των εκδόσεων Μέλισσα είναι αφιερωμένο στη μνήμη του Φαίσηου Ηλίου (1931-2004), διαπρεπή ιστορικό -του Διεμφισιακού αλλά και του Εμφυλίου Πολέμου τελευταία-, του οποίου το πολυδιάστατο επιστημονικό έργο αποτελεί πολύτιμη παρακαταθήκη για τις νεότερες γενιές.

Περίπλους ναυτικής ιστορίας

περιοδική έκδοση
τεύχος 51 (Απρίλιος-Ιούνιος 2005)

Από τα περιεχόμενα της τριμηνιαίας έκδοσης του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδας ξεχωρίζουμε το άρθρο του Χαράλαμπου Τσортρέλη για το Ναυτικό Μουσείο της Μοδρίτης, αλλά και εκείνο της Ζαφείρας Χάιδου για το αντίστοιχο μουσείο της Αγγλίας.

Διαδρομές στη Ναυπακτο

περιοδική έκδοση
τεύχη 1, 2 (Ιούνιος-Ιούνιος, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2005)

Ειδήσεις, πολιτιστικές και όχι μόνο, βιβλιοπαραρσιώσεις καθώς και άρθρα με αντικείμενο το φυσικό περιβάλλον και τους ανθρώπους της Ναυπακτο αποτελούν, σε γενικές γραμμές, την ύλη της προσεγγιζόμενης αυτής περιοδικής έκδοσης της Δημοτικής Επιχείρησης Τουριστικής Ανάπτυξης και Πολιτισμού Ναυπακτο.

Σύναξη

περιοδική έκδοση
τεύχος 95 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2005)

Στο τεύχος αυτό, με θέμα «Μνήμη, κενά και καινά στο τραγούδι», οι συγγραφείς επιχειρούν να προσεγγίσουν το τραγούδι μέσα στις συνταγματικές της ιστορίες και της κοινωνίας μας. Αναφερόμενη χαρακτηριστικά κάποια από τα ενδιαφέροντα άρθρα του: «Έθνος... παρεξηγήσεις» (Λάμπρος Λιάβας), «Σκέψεις για το αυθεντικό και το γνήσιο» (Βασίλης Τζαβάρας), «Το "σύγχρονο ελληνικό τραγούδι"» (Νίκος Μπουζίκης) κ.λπ.

Τα «Αρχαιολογικά» επιμελείται η Κατερίνα Τσεκούρα

Από το *Journal of Mediterranean Archaeology*, τεύχος 18/11 (2005)

Saro Wallace, «Bridges in the Mountains: Issues of Structure, Multi-vocality, Responsibility and Gain in Filling a Management Gap in Rural Greece», *JMA* 18/1 (2005), σ. 55-85

Το άρθρο της Saro Wallace (Γεωγράφος των βουνών, Ζητήματα δομής, πολυφωνία, ευθυνών και κέρδους στην πολιτιστική διαχείριση της αγροτικής Ελλάδας) διαπραγματεύεται ζητήματα πολιτιστικής διαχείρισης στην περιοχή Λασιθίου στην Κρήτη και βασίζεται στα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, που διεξήγαγε η ίδια η συγγραφέας στην περιοχή, καθώς και στις συνεντεύξεις που πήρε από τους ντόπιους κατοίκους για τη σχέση τους με τους αρχαιολογικούς χώρους. Το θέμα, που διέγει στην μελέτη της η Saro Wallace, είναι η εγκατάλειψη αρχαιολογικών θέσεων που είχαν ανασκαφεί στις αρχές του 20ού αιώνα στην Ελλάδα και τα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω της έλλειψης συγκεκριμένου προγράμματος και πολιτικής για τη συντήρησή τους και την πολιτιστική τους διαχείριση.

Αρχίζοντας με μια σύντομη αναφορά στο ρόλο των ξένων αρχαιολογικών σχολών στην Ελληνική Αρχαιολογία, στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, στην Αρχαιολογική Υπηρεσία και στις συνεργασίες μεταξύ ξένων αρχαιολογικών σχολών και Αρχαιολογικής Υπηρεσίας για την από κοινού ανασκαφή και δημοσίευση αρχαιολογικών θέσεων, η συγγραφέας διαπιστώνει ότι, παρά τις καλές προθέσεις όλων των φορέων, δεν υπάρχουν ούτε οι πόροι ούτε το προσωπικό για ουσιαστική διαχείριση. Επιπλέον, οι ξένες αρχαιολογικές αποστολές που ανακλύπτουν αρχαιολογικές θέσεις στην Ελλάδα συχνά επικεντρώνονται μόνο στην έρευνα «αδιαφορώντας» για την αξιοποίηση των θέσεων αυτών και την «αποχρέωση» των αρχαιολόγων να παρέχουν στο κοινό μια καλύτερη κατανόηση του παρελθόντος.

Στην Κρήτη, οι αρχαιολογικές θέσεις που αποτελούν πόλο έλξης τουριστών είναι κυρίως τα Ανάκτορα της εποχής του Χαλκού. Ειδικότερα, στην περιοχή Λασιθίου, οι χώροι με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα είναι το σπήλαιο του Ψυχρού (Δίκαιο Αντρο) και ένα καινούριο αρχαι-

ολογικό πάρκο, το Homo Sapiens Museum Park. Η συγγραφέας εξετάζει στο άρθρο της έναν από τους πιο σημαντικούς οικισμούς των πρώιμων γεωμετρικών χρόνων στο Αιγαίο, το Καρφί. Το Καρφί είχε ανασκαφεί από τη Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή στην Αθήνα το 1937-39 και έκτοτε κανένα πρόγραμμα συντήρησης και αξιοποίησης της αρχαιολογικής θέσης δεν έχει εφαρμοστεί. Η Wallace υποστηρίζει ότι η ανεπαρκής πολιτιστική διαχείριση απομακρυσμένων αρχαιολογικών θέσεων που βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές, όπως είναι το Καρφί, και οι οποίες ούτε έχουν χαρακτηριστεί ως μνημειώδεις αλλά ούτε αίνονται σε ιστορικά σημαντικές περιόδους και το ευρύτερο κοινό (όπως είναι, π.χ., η περίοδος των Ανακτόρων στην Κρήτη) οδηγεί στην Εξάντληση των ερευνητικών πόρων, την περιορισμένη κάλυψη των εκπαιδευτικών και ψυχολογικών αναγκών των τοπικών κοινωνιών αλλά και των επισκεπτών τους και ταυτόχρονα ενθαρρύνει τη δημιουργία «υποκατάστατων», όπως ένα αρχαιολογικό πάρκο (theme park).

Το Καρφί αποτελεί ένα από τα καλύτερα παραδείγματα οικισμών της μεταβιβατικής φάσης από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού στη γεωμετρική περίοδο που βρίσκεται σε μια τοποθεσία εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς. Σε αντίθεση με την αρχαιολογική και περιβαλλοντική του σημασία, η οικονομική του σημασία είναι πολύ μικρή λόγω του μικρού αριθμού επισκεπτών. Μικρή είναι και η σημασία που έχει το Καρφί για την τοπική κοινωνία, ακριβώς επειδή αποτελεί έναν αρχαιολογικό χώρο άγνωστο, σε αντίθεση με το σπήλαιο του Ψυχρού που είναι γνωστό ως ο μυθικός τόπος γέννησης του Δία και μ'η προσβόλα σε αντίθεση με το αρχαιολογικό πάρκο, το οποίο είναι εύκολα προσεγγίσιμο και κατανοητό σε όλους.

Η εισήγηση της Wallace για την αντιμετώπιση του διαχειριστικού κενού και την καλύτερη αξιοποίηση των ελληνικών αρχαιολογικών χώρων που ανασκαφθηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα και είναι αφενός η ενεργή εμπλοκή των ερευνητών και αρχαιολόγων σε θέματα πολιτιστικής διαχείρισης και αφετέρου η ένταξη της αξιοποίησης της αρχαιολογικής θέσης στο ερευνητικό τους πρόγραμμα.

Ζοφία Αντωνιάδου

Αρχαιολόγος, επιμελήτρια Μουσείου Περιήρι - Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης